

Behörighet och statsbidrag
Nina Frohm
Nina.frohm@socialstyrelsen.se

Lägesrapport om verksamhet med personligt ombud 2022 (S2021/08111)

Verksamhet med personliga ombud riktar sig till personer som är över 18 år eller äldre, som har psykiska funktionsnedsättningar samt betydande svårigheter att utföra aktiviteter inom olika livsområden.

För att få stöd av personligt ombud ska den enskilde ha sammansatt och omfattande behov av vård, stöd och service, rehabilitering och sysselsättning samt ha behov av långvariga kontakter med socialtjänsten, primärvården, den specialiserade psykiatrin och andra myndigheter.

Verksamhet med personligt ombud syftar till att den enskilde ska:

- Ha bättre möjligheter att påverka sin livssituation och vara delaktig i samhället.
- Ha möjlighet att få tillgång till samhällets utbud av vård, stöd och service på jämlika villkor samt tillgång till rättshjälp.
- Rådgivning och annat stöd utifrån sina egna önskemål och behov.

Verksamhet med personliga ombud syftar även till att

- Få myndigheter, kommuner och regioner att samverka utifrån den enskildes önskemål och behov.
- Ge ett underlag till åtgärder som kan förebygga brister när det gäller den enskildes tillgång till samhällets utbud av vård, stöd och service.

Socialstyrelsens uppdrag

Socialstyrelsen har regeringens uppdrag att i samverkan med länsstyrelserna fördela 130 000 000 kronor i statsbidrag till kommunerna enligt förordningen (2013:522) om statsbidrag till kommuner som bedriver verksamhet med personliga ombud för vissa personer med psykiska funktionsnedsättningar. I uppdraget ingår att tillsammans med länsstyrelserna följa upp, stödja och utveckla verksamheterna.

Av förordningen framgår att Socialstyrelsen senast den 15 maj varje år ska lämna en lägesrapport till regeringen om verksamheten med personligt ombud. Lägesrapporten ska redogöra för hur verksamheten har utvecklats under det gångna året, hur medlen fördelats samt en ekonomisk redovisning. I denna

redovisning presenteras även verksamhetens omfattning i antal kommuner och verksamheter¹, antal personliga ombud, typ av klientgrupper, kontaktorsaker med mera.

Redovisningen innehåller också en kort sammanfattning av länsstyrelsernas och Socialstyrelsens arbete under 2022.

Redovisning av verksamhet med personligt ombud under 2022

Länsstyrelserna rapporterar varje år till Socialstyrelsen om den lokala och regionala utvecklingen av verksamheterna med personligt ombud. En kommun som har tagit emot statsbidraget ska, enligt förordningen, senast den 15 januari redovisa till länsstyrelsen hur föregående årsbidrag har använts. Nedan följer en sammanfattning av länsstyrelsernas rapporter som baseras på kommunernas redovisningar till länsstyrelserna.

246 kommuner erbjuder personligt ombud

Under 2022 beviljades bidraget till 246 av landets 290 kommuner. I tabell 1 redovisas hur många kommuner i varje län som erbjöd personliga ombud under 2022 respektive 2021.

Det var 110 verksamheter som erbjöd personliga ombud under 2022. Det är tre fler än 2021 då det var 107 verksamheter. Vad det gäller antalet kommuner i respektive län som erbjuder personligt ombud så ökade Jämtlands, Jönköpings och Östergötlands län med en kommun vardera och Västra Götalands län ökade med två kommuner. Örebro län minskade med fyra mot bakgrund av att deras ansökan om statsbidrag var för sent inkommen.

¹ Om fler kommuner eller stadsdelar driver verksamheten tillsammans så räknas det som en verksamhet.

Tabell 1. Antal kommuner i respektive län som erbjöd personligt ombud under 2022 respektive 2021

Län	Antal kommuner i respektive län	Antal kommuner som erbjöd PO 2022	Antal kommuner som erbjöd PO 2021	Förändring jämfört med 2021	Antal Verksamheter 2022
Blekinge	5	5	5	0	1
Dalarna	15	15	15	0	2
Gotland	1	0	0	0	0
Gävleborg	10	10	10	0	5
Halland	6	5	5	0	5
Jämtland	8	7	6	+1	1
Jönköping	13	3	2	+1	3
Kalmar	12	11	11	0	5
Kronoberg	8	8	8	0	1
Norrbottnen	14	14	14	0	9
Skåne	33	29	29	0	13
Stockholm	26	26	26	0	23
Södermanland	9	8	8	0	5
Uppsala	8	6	6	0	5
Värmland	16	15	15	0	1
Västerbotten	15	15	15	0	3
Västernorrland	7	7	7	0	5
Västmanland	10	10	10	0	1
Västra Götaland	49	41	39	+2	17
Örebro	12	3	7	-4	2
Östergötland	13	8	7	+1	3
Totalt	290	246	245	+1	110

Källa: Länsstyrelsernas återrapporteringar 2022.

I tabell 2 redovisas utvecklingen av hur många kommuner som erbjöd verksamhet med personligt ombud under åren 2016–2022. Antal kommuner som erbjuder verksamhet med personligt ombud är relativt stabilt.

Tabell 2. Antal kommuner som erbjöd personliga ombud med stöd av statsbidraget 2016–2022

	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Antal kommuner med PO	240	243	253	260	247	245	246

Källa: Länsstyrelsernas återrapporter 2016–2022.

En heltidstjänst för personligt ombud tillkom under 2022

Under 2022 har statsbidraget gått till 319 heltidstjänster för personligt ombud, det är en ökning med en heltidstjänst jämfört med 2021. Antalet personliga ombud har däremot minskat med tolv ombud jämfört med 2021.

Under de senaste tre åren har ombuden ökat i snitt med en heltidstjänst per år. De flesta som arbetar som personliga ombud är kvinnor.

I tabell 3 redovisas dessa siffror för varje år 2016–2022.

Tabell 3. Antal heltidstjänster, antal ombud och andelen kvinnor, 2016–2022

Ombud	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Antal heltidstjänster	312	313	322	329	317	318	319
Antal ombud	315	328	336	350	340	348	336
Andel kvinnor	-	70 %	70 %	70 %	70 %	69 %	70 %

Källa: Länsstyrelsens återrapporter 2016–2022.

Ombuden erbjuder kontinuerlig handledning och fortbildning

För att de personliga ombuden ska hålla hög kvalitet och ge god service ska de få handledning och fortbildning.

9 av 10 har erbjudits handledning genom arbetsgivaren

Kommunerna erbjuder handledning i hög utsträckning, vilket omfattar 90 procent under 2022. Två kommuner har inte kunnat erbjuda handledning för att de inte hittat en kvalificerad handledare. Cirka 9 procent har valt bort handledning och har istället kollegialt utbyte ombuden emellan. En verksamhet valde att ersätta handledningstiden med kunskapsdagar, under 2022 med teman som ”Vår målgrupp”, ”Uppdrag i arbetet som personligt ombud” och ”Överklagan – vad är PO:s roll i arbetet”.

Samtliga ombud har erbjudits utbildningar under 2022

Samtliga personliga ombud har blivit erbjudna att delta i utbildningar, webinarier och konferenser under 2022.

Socialstyrelsen ska enligt förordningen genomföra introduktionsutbildning för samtliga nyanställda personliga ombud. Detta erbjöds 2022 i internatform under tre dagar i Stockholm. Sammanlagt deltog 27 nyanställda ombud i introduktionsutbildningen.

Under 2022 har ombuden haft möjlighet att delta i ett stort utbud av digitala webinarier och konferenser som har anordnats av myndigheter, kommuner, länsstyrelserna, brukarorganisationer och Sveriges Kommuner och Regioner (SKR). Ett urval av ämnena:

- desinformation och konspirationsteorier
- samsjuklighetsutredningen
- bemötande av besvärliga människor
- suicidprevention
- psykisk hälsa barn och unga
- lösningsfokuserade arbetssätt (inklusive motiverande samtal, MI)
- ekonomi och barnfamiljer
- våld i nära relationer/ hedersrelaterat våld och förtryck
- brukarinflytande
- traumamedveten omsorg
- digitalt utanförskap
- vråkningsförebyggande.

De flesta har också deltagit i regionala nätverksträffar för att utbyta erfarenheter med varandra. Många deltog även på den årliga nationella konferensen som anordnas av Yrkesföreningen för personliga ombud i Sverige (YPOS).

69 fler klienter än 2021

De personliga ombuden arbetade med 9 400 klienter under 2022. Jämfört med 2021 är det en ökning med totalt 69 klienter. De kvinnliga klienterna var 118 fler och de manliga var 49 färre än 2021. Jämfört med 2021 var det fler kvinnliga klienter i alla åldersgrupper utom i den yngsta (18–29 år), som istället hade 27 färre.

Totalt var det hela 119 färre klienter i den yngsta åldersgruppen jämfört med 2021.²

Tabell 4. Klienternas ålder och kön 2022

Kön	18–29 år	30–49 år	50–64 år	≥65 år	Totalt
Män	1 024	1 705	1 057	198	3 984
Kvinnor	1 226	2 559	1 384	247	5 416
Totalt	2 250	4 264	2 441	445	9 400

Källa: Länsstyrelsernas återrapporter 2022.

Tabell 5 visar fördelningen av män och kvinnor i de fyra åldersgrupperna under åren 2018–2022. Fördelningen har varit relativt stabil. Flest klienter är 30–49 år, bland både kvinnor och män. Den minsta klientgruppen är 65 år eller äldre.

Fördelningen mellan män och kvinnor har också varit stabil. Totalt har kvinnliga klienter varit fler än männen, med undantag i den yngsta åldersgruppen där männen alltid varit en något större andel än kvinnorna.

Tabell 5. Andelen män–kvinnor i åldersgrupperna, 2018–2022

Ålder	2018 ³		2019 ⁴		2020 ⁵		2021 ⁶		2022	
	M	KV	M	KV	M	KV	M	KV	M	KV
18–29 år	28	24	28	25	27	24	28	24	26	23
30–49 år	40	47	42	46	42	46	43	46	43	47
50–64 år	27	25	26	25	26	25	26	26	26	25
≥65 år	5	4	4	4	5	5	5	4	5	5
Fördelning totalt	42	58	43	58	42	58	43	57	42	58

Källa: Länsstyrelsernas återrapporter för 2018–2022.

Utvidgad målgrupp som söker kontakt med personligt ombud

De flesta länen (17 av 20⁷ län) rapporterar att kommunerna ser tendenser till förändringar av vilka grupper som tar kontakt och söker stöd av personligt ombud.

Ombuden har fått fler sökande personer än tidigare år som

² Totalt har åldersgruppen minskat med 119 klienter, varav att manliga klienter har minskat med 92 klienter och kvinnorna har minskat med 27 klienter.

³ Underlag för 2018, Män= 4 028, Kvinnor = 5 489 samt Totalt antal klienter = 9 517

⁴ Underlag för 2019, Män= 4 255, Kvinnor = 5 752 samt Totalt antal klienter =10 007

⁵ Underlag för 2020, Män= 4 003, Kvinnor= 5 474 samt Totalt antal klienter = 9 477

⁶ Underlag för 2021, Män= 4 033, Kvinnor= 5 298 samt Totalt antal klienter = 9 331

⁷ Gotlands kommun har ingen verksamhet med personliga ombud.

- har samsjuklighet
- har intellektuella funktionsnedsättningar
- har neuropsykiatriska funktionsnedsättningar
- saknar myndighetskontakt
- riskerar att bli bostadslösa under 2022.

Därutöver har några få verksamheter redovisat att de har fått fler klienter med kriminell bakgrund eller med språksvårigheter.

Färre klienter med barn

Ombuden hade 1 903 klienter som bor med barn, hela eller delar av tiden.⁸ Av dem var 1 412 kvinnor och 493 män. Andelen klienter som bor med barn har minskat från 23 procent (2019) till 20 procent (2022), se tabell 6.

Tabell 6. Klienter som helt eller delvis bor med barn, 2018–2022.

År	Antal män	Antal kvinnor	Totalt	Andel av alla klienter
2018	625	1 529	2 154	23 %
2019	685	1 601	2 286	23 %
2020	536	1 442	1 978	21 %
2021	533	1 400	1 933	21 %
2022	493	1 412	1 903	20 %

Källa: Länsstyrelsernas öterrappporter 2018–2022.

Över hälften söker ombud för att få stöd i kontakter med myndigheter

Verksamheterna redovisar orsakerna till att nya klienter söker stöd av ett personligt ombud, se figur 1.⁹ De främsta orsakerna för både män och kvinnor var att de

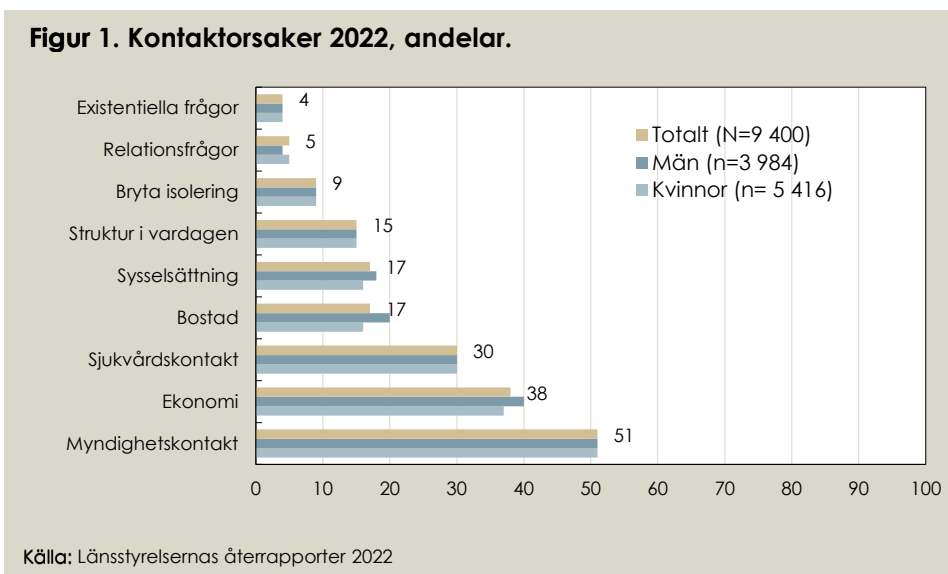
- vill ha stöd i kontakter med myndigheter
- har svårigheter med ekonomin
- vill ha stöd i kontakter med hälso- och sjukvården.

Tidigare år redovisades kontaktsakerna i antal, men eftersom det finns fler kvinnliga än manliga klienter redovisar vi här fördelningen som andelar.

Män söker oftare för att få stöd med ekonomi, bostad och sysselsättning, men skillnaderna mellan män och kvinnor är inte stora.

⁸ Inkluderar även barn till maka/make/reg. partner/sambo som är hemmavarande hos klienten.

⁹ Varje klient har kunnat uppge flera orsaker.

Av 2022 års redovisningar framgår att de personer som söker sig till personligt ombud har fler kontaktorsaker jämfört med tidigare. Det framgår till exempel att antalet klienter som behöver stöd i kontakter med myndigheter ökar. Det bedöms som tidigare år bero bland annat på att myndigheternas och vårdens digitala övergångar skapar svårigheter för den målgruppen som ombuden möter. Flera av de personliga ombudens klienter har även en mer komplex problematik där det krävs att samverkan fungerar mellan olika myndigheter. Det framkommer att samverkan mellan myndigheterna ännu inte fungerar optimalt eftersom de fysiska mötena nu är färre och digitala möten fler. Digitala möten är svåra att genomföra för många av de personer som söker ombud, eftersom de saknar både bank-id eller kunskap om hur dessa digitala plattformar fungerar.

Samtidigt har verksamheterna redovisat att det under 2022 har blivit en sämre tillgänglighet hos vård, socialtjänst och andra myndigheter, vilket också medför att fler söker personligt ombud. Regionerna, såväl inom primärvården, psykiatriska öppenvårdsmottagningar och andra mottagningar har haft betydligt längre väntetider för utredningar, behandlingar och för att få sjukskrivningsintyg. Under regionernas väntetider finns begränsad hjälp att få och många söker sig då till de personliga ombuden. Ombuden redovisar att detta i sig medför stora konsekvenser för klienterna, speciellt när det gäller ekonomin.

Dessutom redovisar flera ombud att många av deras klienter får avslag på olika försörjningsstöd från både socialtjänsten och Försäkringskassan.

I redovisningarna framgår att cirka två tredjedelar av alla personer som söker stöd hos personliga ombud har blivit hänvisade från andra myndigheter.

Målgruppen har alltså de senaste åren fått det betydligt svårare att påverka sin livssituation, vara delaktiga i samhället och få tillgång till vård, stöd och service. Framför allt har ombuden märkt att klienterna har svårare att få rätt stöd och hjälp från myndigheterna, som också ställer allt högre krav på att ansöka digitalt.

Några ytterligare exempel på klienters svårigheter:

- fylla i ansökningar till många myndigheter

- boka tider
- den svaga ekonomi som många klienter har, samtidigt som behovet ökar av att ha en ordnad ekonomi
- sysselsättning, inklusive bedömningar av arbetsförmåga, praktikplatser och aktivitetsstöd
- överförmyndare – det är brist på personer som vill vara god man, vilket gör att beslut om god man inte verkställs
- bostad och boendestöd, inklusive fler hot om vräkning, fler genomförda vräkningar, behov av stöd för att söka bostad eller behålla den befintlig bostaden
- klienter med flera beviljade insatser som inte klarar av att bibehålla dem för att samordningen mellan myndigheterna inte fungerar optimalt.

Pandemin fortsatt orsak till svårigheter för klienterna

Ungefär var fjärde ombudsverksamhet anger att pandemin fortsatt påverkade verksamheten under 2022. Av återrapporterna framgår att flera av myndigheterna inte lever upp till sin serviceskyldighet enligt förvaltningslagen § 6 som innebär att varje myndighet ska lämna upplysningar, vägledning och råd och annan sådan hjälp till enskilda i frågor som rör myndighetens verksamhetsområde. Hjälp och stöd ska lämnas i den utsträckning som är lämplig med hänsyn till frågans art, den enskildes behov av hjälp och myndighetens verksamhet, till exempel hur de ska fylla i olika ansökningar med mera.

Pandemin ”tvingade” många verksamheter att ställa om till att använda digitala möten vilket är, och har varit, en svårighet för många av de personer som söker sig till personligt ombud. Något som kvarstår efter pandemin, är att digitaliseringen delvis har försämrat tillgängligheten hos vårdgivare, socialtjänst och andra myndigheter. Detta märks framförallt vid behov av upprättade samordnade individuella planer (SIP).

72 verksamheter har väntetid eller kö

Under 2022 var det väntetid för att få kontakt med ombudsverksamheten i 18 av 20 län, vilket var nästan två tredjedelar (65 procent).¹⁰ Det kan jämföras mot 2021 då drygt hälften av verksamheterna hade väntetid.. Av redovisningarna framgår att väntetiderna varierar stort mellan länen, mellan olika verksamheter i samma län men även inom samma verksamhet om den erbjuder personliga ombud i flera kommuner.

Väntetiderna under 2022 varierade mellan 21 dagar och upp till flera år, se tabell 7. De 72 verksamheter som hade kö eller intagningsstopp till personligt ombud omfattar verksamhet med personliga ombud i 94 kommuner.

Vissa kommuner har inte redovisat hur långa väntetider de hade. I dessa kommuner beslutade ledningsgruppen om intagningsstopp tills ombuden kunde komma ikapp.

De orsaker som anges till att verksamheten hade väntetider, var att det fanns fler sökande än vad det fanns tillgängliga ombud. Flera verksamheter angav även att de hade hög sjukfrånvaro bland sina personliga ombud.

¹⁰ Om fler kommuner eller stadsdelar driver verksamheten tillsammans så räknas det som en verksamhet.

Tabell 7. Kommunernas väntetider

Längden på väntetiderna	Antal kommuner
21–30 dagar till första kontakten	26
40–45 dagar	3
60–90 dagar	28
120–180 dagar	7
240–280 dagar	12
338 till över 365 dagar	11
Intagningsstopp	7
Totalt:	94

Källa: Länsstyrelsens åiterrapporter 2022.

De flesta prioriterar klienter med barn

Kommunerna redovisar också hur de prioriterar mellan sökande. Av landets 110 verksamheter har 95 en prioriteringsordning att följa om det finns fler stödsökande än vad ombuden kan ta emot. I alla dessa finns, även om de prioriteras något olika,

- hushåll med barn¹¹ (87 verksamheter)
- personer som riskerar att vräkas eller är hemlösa¹² (49 verksamheter)
- unga vuxna, 18–29 år¹³ (25 verksamheter)
- personer som saknar kontakter, insatser eller socialt nätverk, inklusive personer som riskerar att bli utan försörjning¹⁴ (20 verksamheter).

Dessutom prioriterar vissa verksamheter till exempel klienter med akuta behov, klienter som vill ha en förändring, våldsutsatta kvinnor respektive personer med suicidrisk.

Eftersom det under 2022 var en ökad tillströmning av personer som önskade stöd, hade över hälften av verksamheterna kö. Prioriteringsordningarna har följts, men de har behövt göra ständiga omprioriteringar för att möta akuta behov och för att hantera ökningen av antalet sökande.

Verksamheter drivs oftast i kommunal regi

Ombudsverksamheterna drivs i de allra flesta fall av kommunen. Under 2022 drevs 7 av de 110 verksamheterna av andra utförare, på uppdrag av kommunen. De omfattar totalt 39 kommuner. Se bilaga 1, tabell 1. I bilagan redovisas vilka typer av organisationer det är och i vilka län de finns.

Fulltaliga ledningsgrupper i 83 procent av verksamheterna

För att få ta del av statsbidraget ska verksamheten enligt förordningen ha en ledningsgrupp med representanter för kommunen, landstingets primärvård och

¹¹ Hos 71 verksamheter prioritet 1, hos 14 prioritet två och hos 2 prioritet tre.

¹² Hos 5 verksamheter prioritet 1, hos 41 prioritet två och hos 3 prioritet tre.

¹³ Hos 7 verksamheter prioritet 1, 8 prioritet 2 och hos 10 prioritet tre.

¹⁴ Hos 5 verksamheter var detta prioritet ett och hos 15 var det prioritet tre.

psykiatri, Arbetsförmedlingen och Försäkringskassan. Dessutom ska patient-, brukar- och närståendeorganisationer erbjudas att delta i ledningsgruppen.

Under 2022 har 92 av 110 verksamheter (83 procent) fulltaliga ledningsgrupper, vilket är samma andel som 2021.

I tre län har man gjort insatser under 2022 för att få till en bättre fungerande ledningsgrupp, till exempel genom att tydliggöra ledningsgruppens ansvar samt ta fram en ny dagordning och gemensamma mallar för hantering av systembrister.

Det saknas alltså fortfarande, nio år efter förordningens tillkomst, en eller flera representanter i ledningsgrupperna, i nära var femte verksamhet. De rapporterar om svårigheter att få representation från

- primärvården – 19 verksamheter
- Arbetsförmedlingen – 7 verksamheter
- Försäkringskassan – 7 verksamheter
- organisationer för patienter, brukare och närstående, särskilt i små kommuner.

I vissa länsstyrelser återspeglar rapporteringar framkommer att det kan vara svårt att få representation från primärvården, en av anledningarna som beskrivs är när det finns flera privata vårdgivare inom en och samma kommun.

Några verksamheter har löst problemet genom att använda samordningsförbundens samverksstrukturer eller starta en ledningsgrupp via Myndigheter i samverkan (MYSAM). En annan vanlig åtgärd är att flera kommuner går ihop och bildar en gemensam ledningsgrupp för flera ombudsverksamheter. Kommunerna uppger att de behöver fortsatt kontinuerligt stöd från länsstyrelserna för att få till stånd en representation som fullt ut motsvarar villkoren i förordningen.

Ledningsgrupperna beslutar om prioriteringsordningen när det är kö eller väntetider för att få träffa ett ombud. Ombuden ska rapportera identifierade brister till ledningsgruppen.

Brister som verksamheterna identifierat under 2022

Kommuner som har beviljats statsbidrag för verksamhet med personligt ombud ska årligen redovisa eventuella brister som har uppmärksammats angående den enskildes möjligheter att få tillgång till samhällets utbud av vård, stöd och service.

Av landets 110 verksamheter har 105 någon form av systematiska rutiner för att rapportera till sin ledningsgrupp om brister som ombuden uppmärksammar.

Bristerna rapporteras i tre kategorier: på handläggarnivå, lokal nivå och central nivå.¹⁵ På central nivå ingår brister i lagstiftning och regelverk samt resursproblem.

En sammanfattning av de vanligaste förekommande inrapporterade bristerna redovisas i bilaga 3, i fem olika tabeller. Dessa är indelade i brister som

¹⁵ På handläggarnivå ingår exempelvis bristande bemötande från handläggare och vård- och omsorgspersonal samt bristande kompetens hos handläggare om individens förmågor och behov. På lokal nivå ingår organisatoriska brister som bristande personalkontinuitet, brister i myndigheternas informations- och serviceskyldighet samt bristande samordning och samverkan mellan myndigheter och vårdgivare, speciellt i samordningen och planeringen av samordnad individuell plan (SIP).

identifierats i kontakten med hälso- och sjukvården, socialtjänsten, Försäkringskassan, Arbetsförmedlingen och övriga brister i kontakt med andra myndigheter. Som framgår av bilaga 3 rapporterar verksamheterna att bristen på läkare, psykologer och psykiatriker har en negativ påverkan på de personliga ombudens målgrupp. Läkarbristen riskerar enligt verksamheterna att leda till långa väntetider för utredning och behandling, vilket skapar ekonomisk otrygghet eftersom många klienter är i behov av läkarintyg för sin försörjning.

De flesta kommunerna har fortsatt att redovisa en brist på gode män eller förvaltare. Även om överförmyndarnämnden och tingsrätten bedömer att en person behöver en god man, blir många ändå utan en god man, för att nämnden inte hittar en lämplig person. Personen kan därmed få svårt att få det stöd som behövs för att kunna leva sitt liv på samma villkor som andra.

Flera verksamheter lyfter även brister i processen inom ekonomiskt bistånd, svåra ansökningsprocesser och otydliga avslagsbeslut.

Kontakter med Arbetsförmedlingen och Försäkringskassan har också blivit svårare. Dels på grund av reformeringen av dem samt myndigheternas digitaliseringsprocess som har haft stor påverkan på ombudens klienters möjlighet att söka stöd hos dessa myndigheter.

Ett annat återkommande problem är brister i samverkan. De flesta av ombudens klienter har eller behöver flera insatser från flera myndigheter parallellt. Inte sällan behöver klienterna stödinsatser för grundläggande funktioner i vardagen, såsom ekonomi, boende och välbefinnande. Flertalet som söker sig till ombuden har svårt att föra sin egen talan och behöver oftast insatser från flera myndigheter för att få sina stödbehov tillgodosedda. Av 2022 års redovisningar framkommer att fler klienter hamnade mellan stolarna i sina behov av insatser och stöd från Försäkringskassan, Arbetsförmedlingen, a-kassan, socialtjänsten, socialpsykiatri, psykiatri och övrig vård. Detta har lett till konsekvenser som ekonomisk utslagning, utanförskap inklusive digitalt utanförskap, isolering, ökad risk för vräkningar, omhändertagna barn, samt försämrad psykisk ohälsa.

Åtgärder som vidtagits för att komma tillrätta med brister

Verksamheterna ombads att redovisa exempel på åtgärder med anledning av de brister som har uppmärksammats. De brister som ombuden identifierar tas upp i ledningsgrupperna med avsikten att berörd representant tar frågan tillbaka till sin organisation för eventuell åtgärd. Det är av stor vikt att återkoppling sker för att rapportering av bristerna ska leda till förbättringar för ombudens klienter.

I de årliga återrapporterna till Socialstyrelsen har kommunerna även redovisat vilka åtgärder som har gjorts utifrån de brister som har identifierats. I flertalet fall har inga åtgärder kunnat rapporteras. Bland de åtgärder som vidtagits har de personliga ombuden träffat professionella inom olika verksamheter för att informera och tydliggöra innebörden av funktionsnedsättningar för målgruppen samt förbättra bemötandet.

Flera verksamheter redovisar att de gör direktrapportering av systemfel och brister till berörda myndigheter genom att till exempel skicka avvikelserapporter, JO – anmälningar eller skriva anmälningar om olika typer av missförhållanden till Inspektionen för vård och omsorg (IVO).

Som ett led i att sprida de personliga ombudens kunskap och tillvarata systemfelen har flera personliga ombud medverkat i både introduktionsutbildningar och andra utbildningar för professionella inom de myndigheter som deras klienter är beroende av. En del av ombuden ingår även i utvecklingsprojekt som regioner och kommuner har startat för att få till stånd en förändring. Andra exempel är att vissa ombudsverksamheter skrivit erfarenhetsrapporter eller årsredovisningar för att lyfta de brister och systemfel i samhällets stödsystem som ombuden har identifierat under året. Detta i syfte att förmedla dessa resultat till politiker, beslutsfattare, brukarorganisationer och organisationer inom civila samhället.

Nedan följer några exempel där någon form av åtgärder har vidtagits av myndigheterna efter att de personliga ombuden har påtalat brister som rör den enskildes tillgång till samhällets utbud av vård, stöd och service:

- Beredningsgruppen¹⁶ för personligt ombud har gjort gemensamma skrivelser till DIGG-myndigheten för digital förvaltning om det digitala utanförskapet.
- Fyra län (Kronoberg, Skåne, Värmland och Örebro) har genomfört gemensamma skrivelser till Arbetsmarknadsdepartementet och Arbetsförmedlingens generaldirektör om de identifierade bristerna som personliga ombud har lyft som rör Arbetsförmedlingens verksamhet.
- Flera kommuner har haft direkt kontakt med överförmyndarnämnden med anledning av bristen av gode män. Det som framkom var att överförmyndarnämnden uppgav att det överlag var svårt att få gode män till målgruppen personer med psykisk funktionsnedsättning. Dialogerna har fortsatt under 2022 och ett tydligt resultat är att fler än tre kommuner har anställt professionella gode män som arbetar med de mest komplicerade ärenden. Flera ombud har även deltagit vid utbildning av gode män för att ge information och kunskap om ombudens målgrupp.

Länsstyrelsernas arbete

Länsstyrelserna ansvarar för att fördela statsbidrag till kommunerna och bistå Socialstyrelsen i uppgiften att följa upp, stödja och utveckla verksamheter med personligt ombud. De lämnar även underlag till Socialstyrelsens uppföljningar och årliga lägesrapport.

Under året har länsstyrelserna handlagt och fattat beslut om statsbidrag, därefter har de rekviderat medel från Socialstyrelsen motsvarande det antal personliga ombud som varit aktuellt i respektive län. De har granskat kommunernas redovisningar och rapporterat till Socialstyrelsen. De flesta länsstyrelser har även lämnat in en handlingsplan för arbetet under 2022.

Länsstyrelserna har haft fortlöpande kontakt med de personliga ombuden och verksamhetschefer, och vissa av dem deltar alltid eller vid vissa tillfällen på ledningsgruppsmöten. Flera länsstyrelser har fortsatt med det arbete de började med under 2021 med en strukturerad samverkan med närliggande länsstyrelser där de

¹⁶ Beredningsgruppen består av företrädare för Socialstyrelsen, Arbetsförmedlingen, Försäkringskassan, Sveriges Kommuner och Regioner (SKR), länsstyrelserna, Nationell samverkan för psykisk hälsa (NSPH), Riksförbundet för Social och Mental Hälsa (RSMH) och Schizofreniförbundet.

framöver ska samverka i kompetensstärkande insatser och andra aktiviteter för de personliga ombuden. Länsstyrelserna har med sina närliggande länsstyrelser genomfört flera erfarenhets- och kunskapsutbyten sinsemellan.

Särskilda insatser har riktats mot att informera och bistå kommunerna för att etablera ledningsgrupper i enlighet med förordningens villkor.

Majoriteten av länsstyrelserna har tillsammans med de personliga ombuden arrangerat nätverksträffar under året för att främja erfarenhetsutbyte. De personliga ombuden har erbjudits digital kompetensutveckling och har bjudits in till seminarier och konferenser i länsstyrelsernas regi.

I de län där inte alla kommuner erbjuder verksamhet med personligt ombud har länsstyrelserna på olika sätt arbetat för att sprida information om möjligheten att starta verksamhet. Bland annat har de informerat om statsbidragets möjligheter i skriftlig form och erbjudit sig att besöka kommunerna och berätta om statsbidragets möjligheter. Där det finns nystartade verksamheter har länsstyrelserna bistått med råd och stöd.

Liksom 2021 har flera länsstyrelser uppgett att de administrativa medlen som tilldelas för arbetet med personliga ombud motsvarar ersättning för cirka 10 procent av deras arbetstid. Tiden som är avsatt för att delta i utvecklingen av verksamhet för personligt ombud räcker inte till. Om de fick mer administrativa medel så skulle de kunna avsätta mer tid för att utveckla olika samverkans- och samordningsinsatser, vilket borde bidra till ett mer strategiskt och effektivt arbete för länens ombudsverksamhet. Länsstyrelserna har i åiterrapporterna lämnat förslag på förbättringsområden. De nämner specifikt nedanstående områden.

Uppföljningen bör förbättras

I flera år har länsstyrelserna framfört att verksamheternas åiterrapporter bör göras om, så att verksamheterna skickar dessa digitalt direkt till Socialstyrelsen. Som det är nu redovisar kommunerna till länsstyrelserna som i sin tur sammanställer ett underlag om kommunerna i länet och därefter lämnar en samlad redovisning till Socialstyrelsen. En ändring av insamlingen av åiterrapporteringen skulle möjliggöra andra analyser, som vore bra för samtliga berörda aktörer.

Flera av ombudsverksamheterna har framfört liknande önskemål om att uppföljningens åiterrapporteringsformulär måste göras om. Det handlar framför allt om att de vill kunna lyfta goda exempel så att andra ombudsverksamheter kan få tips och idéer om hur andra verksamheter har löst liknande brister eller problem.

Utveckling av ett nationellt register över systembrister

I flera år har länsstyrelserna framfört att det behövs utvecklas en tydligare nationell struktur som tar hand om de nationella systembristerna som identifieras, och där det framgår vilka brister som sedan prioriterats samt med vilka åtgärder.

Det finns även förslag om att Socialstyrelsen borde utveckla nationella blanketter för att redovisa statistik och systembrister. För närvarande använder alla verksamheter olika dokument och registrerar olika typer av statistik och brister.

Statsbidragets storlek bör vara fastställt innan en kommun ansöker

Länsstyrelserna framför att nuvarande ordning är att kommunerna ansöker om statsbidrag till länsstyrelserna innan storleken på statsbidraget är fastställt av Socialstyrelsen. De menar att tillvägagångssättet inte gynnar nya kommuner att

starta verksamhet med personligt ombud samt att de kommuner som redan har en etablerad verksamhet inte vet hur mycket statsbidrag de kan få för sin ombudsverksamhet.

Kommunerna kan inte påverka om myndigheter väljer att inte delta i ledningsgrupperna

Länsstyrelserna anger att det krävs nationella strategier för att möta utmaningarna med att få fulltaliga ledningsgrupper. I vissa län ser länsstyrelserna att det finns behov av att få ett stöd i arbetet med ledningsgrupperna. En utvecklingsinsats skulle vara en nationell kunskapsinsats för samtliga ledningsgrupper, om ledningsgruppens roll och ansvar för verksamheten samt hur de ska hantera identifierade risker. För närvarande pågår en nationell översyn av verksamheten med personligt ombud och länsstyrelserna hoppas att detta beaktas i utredningen.

Socialstyrelsens arbete

Socialstyrelsen ansvarar för att utveckla och stödja verksamheter med personligt ombud, i samverkan med länsstyrelserna och kommunerna. Myndigheten leder och samordnar utvecklingsarbetet i en beredningsgrupp med företrädare för de aktörer som berörs. Gruppen består av företrädare för Socialstyrelsen, Arbetsförmedlingen, Försäkringskassan, Sveriges Kommuner och Regioner (SKR), länsstyrelserna, Nationell samverkan för psykisk hälsa (NSPH), Riksförbundet för Social och Mental Hälsa (RSMH) och Schizofreniförbundet. Beredningsgruppen har sammanträtt vid två tillfällen under 2022.

Gruppen har diskuterat strategiska frågor som hur verksamheterna kan uppnå fulltaliga ledningsgrupper och få en bättre återkoppling på de brister de rapporterar till länsstyrelserna.

Socialstyrelsen har också hållit tre planeringsmöten med länsstyrelserna samt deltagit i en arbetsgrupp som länsstyrelserna har utsett och som tar fram underlag till mötena med samtliga länsstyrelser.

Det finns enligt länsstyrelserna ett stort behov av ett förtydligande material om ledningsgruppernas funktion och uppdrag samt material anpassade för flera målgrupper, bland annat chefer, ledningsgrupper och ombud. Socialstyrelsen har åtagit sig att ta fram ett grundläggande material, som vägledning för ledningsgrupperna.

I maj 2022 skickade Socialstyrelsen en framställan till Socialdepartementet om ändringar i förordningen (2013:522). I framställan föreslås att det bör finnas en möjlighet för länsstyrelsen att göra undantag från kravet på fulltalig ledningsgrupp om särskilda skäl föreligger. Bakgrunden är att det nio år efter förordningens tillkomst saknas en eller flera representanter i cirka en tredjedel av ledningsgrupperna i landets verksamheter. Framför allt är det svårt att få representation från regionernas primärvård, Arbetsförmedlingen och Försäkringskassan. Socialstyrelsens föreslår även att benämningen *ledningsgrupp* ersätts med *samverkansgrupp*.

Socialstyrelsen har arrangerat en introduktionsutbildning och utbildat 27 nyanställda ombud. Utbildningen genomfördes i internatform under tre dagar i Stockholm under 2022. Alla nyanställda ombud erbjöds att delta.

Socialstyrelsen gör en översyn under 2022 och 2023

Under sommaren 2022 fick Socialstyrelsen ett regeringsuppdrag att se över systemet med personligt ombud.¹⁷ Myndigheten ska bland annat

- kartlägga fördelar och nackdelar, bland annat lämpligheten i att verksamheten regleras genom en förordning och ett statsbidrag,
- analysera vilka konsekvenserna blir för den enskilde att verksamheten är frivillig för kommunerna.

Uppdraget ska redovisas senast den 30 september 2023.

Statsbidragets fördelning och utfall under 2022

Socialstyrelsen fick använda 131 500 000 kronor i enlighet med förordningen, varav 1 500 000 kronor för egna administrativa kostnader.¹⁸ Statsbidraget har använts till bidrag för kommunernas lönekostnader för de personliga ombuden, per årsanställning motsvarade 405 882 kronor under 2022. Totalt betalade Socialstyrelsen ut 129 966 169 kronor till länsstyrelserna för 320,20 tillsatta ombudstjänster.

Socialstyrelsens egna kostnader för personal, konferenser för planering och samordning samt utbildning av nyanställda ombud uppgick till 1 306 474 kronor.

Totalt förbrukades drygt 129 484 922 kronor av de avsatta medlen, och det innebär att 227 367 kronor är oförbrukades.

Tabell 8. Budget och utfall för verksamhet med personligt ombud 2022

Kostnader	Budget (kr)	Utfall (kr)
Socialstyrelsen	1 500 000	1 306 474
Ombudstjänster, statsbidrag	130 000 000	129 966 169
Summa	131 500 000	131 272 643
Återbetalning		-1 787 922
Netto efter återbetalning		129 484 922
Oförbrukade medel		227 367

Källa: Socialstyrelsen 2022.

Socialstyrelsen utreder för närvarande om 15 kommuner är återbetalningsskyldiga enligt 15 § förordningen. Eventuella medel som återkrävs av kommunerna återförs till anslaget.

Socialstyrelsens kommentarer

Socialstyrelsen bedömer att statsbidraget för verksamheten med personligt ombud bidrar till att uppfylla syftet att förbättra villkoren för personer med psykisk funktionsnedsättning. Återrapporterna visar att verksamheten har stora utmaningar och bör förbättras för att bli mer jämlikt över landet och för att bättra

¹⁷ Dnr S2022/03075 Uppdrag att se över nuvarande system med personligt ombud till vissa personer med psykiska funktionsnedsättningar

¹⁸ Se bilaga 1, Förordningen och regeringsbeslutet

möta målgruppens behov. Insatserna i form av stöd från personligt ombud är ett komplement till de biståndsbedömda insatser som finns för personer med psykiska funktionsnedsättningar. Det har varit en väl utnyttjad resurs som syftar till att personer med omfattande psykiska funktionsnedsättningar ska kunna ta tillvara sina rättigheter i samhället.

Under 2022 har 246 av landets 290 kommuner verksamhet med personliga ombud. Det finns sammanlagt 110 verksamheter med personliga ombud, vilket är en ökning med tre verksamheter jämfört med 2021. Även omfattningen av ombud ökade då det under året sammantaget tillkom en heltidstjänst, dock fördelat på färre antal ombud som gick från 348 till 336 personer.

Verksamheterna för personliga ombud har under året gett stöd och hjälp till 9 400 personer med psykisk funktionsnedsättning. Verksamheternas åiterrapporter vittnar om att det har blivit allt svårare för målgruppen att få stöd från välfärdssystemet och att det finns stora utmaningar kopplat till målgruppens omfattande stödbehov. Åiterrapporterna uppmärksammar vidare att cirka två tredjedelar av de personer som tar kontakt med verksamheten har blivit hänvisade eller rekommenderade av myndigheter att söka stöd och hjälp av personliga ombuden.

Ungefär 65 procent av verksamheterna har haft väntetider för att få stöd och hjälp av ombuden. Skälen till kö beror på ökat inflöde av nya klienter, sjukfrånvaro hos ombuden eller att ledningsgruppen fattat beslut om intagningsstopp i verksamheterna.

Det digitala utanförskapet har blivit mer omfattande samt att de personer som har sökt sig till personligt ombud har komplex problematik. Klienternas behov kräver oftast stöd från flera myndigheter och åiterrapporterna visar att samverkan kring flertalet klienter inte fungerat optimalt.

Trots att fler kommuner ser nyttan med att etablera verksamheten med personliga ombud uttrycker många kommuner missnöje över att kommunernas kostnadstäckning har urholkats med åren. En oro finns även att statsbidraget storlek kan komma att skifta från år till år beroende på antalet ombudsansökningar vilket försvårar planeringen för kommunerna. Socialstyrelsen kan konstatera att det finns en stor efterfrågan på verksamheten och att den har stor betydelse för målgruppen..

Socialstyrelsen kommer att fortsätta utveckla verksamheten tillsammans med länsstyrelserna. Arbetet med systembristrapportering bör utvecklas och göras mer systematiskt och enhetligt och i detta kan myndigheten bidra. Vidare ska myndigheten fortsätta arbetet med att ge stöd och vägledning till ombudsverksamheterna i landet.

Verksamheten med personliga ombud har koppling till mål 10.2 i Agenda 2030, Möjliggöra och verka för att alla människor, oavsett ålder, kön, funktionsnedsättning, ras, etnicitet, ursprung, religion eller ekonomisk eller annan ställning, blir inkluderade i det sociala, ekonomiska och politiska livet.

Bilaga 1. Andra utförare av verksamhet med personligt ombud

Redovisning av andra aktörer som bedriver verksamhet med personligt ombud på uppdrag av kommuner, samt i vilket län de är verksamma.

Tabell 1. Övriga utförare av verksamhet med personligt ombud

Namn	Organisation	Län
Cura Individutveckling	Kommunalförbund	Blekinge
Lapplands kommunalförbund	Kommunalförbund	Norrbottnen
PO-Skåne	Ideell förening	Skåne
Personligt ombud Kronoberg	Regionen i samarbete med 8 kommuner	Kronoberg
Bräcke Diakoni	Stiftelse	Västra Götaland, Uppsala
Parasoll	Stiftelse	Stockholm
Kamratstöd Gnosjö	Ekonomisk förening	Jönköping

Källa: Länsstyrelserna 2023

- Cura individutveckling erbjuder ombud på uppdrag av samtliga fem kommuner i Blekinge län.
- Lapplands kommunalförbund driver verksamhet i fyra kommuner i Norrbottens län: Gällivare, Jokkmokk, Kiruna och Pajala.
- PO-Skåne driver verksamhet för 17 kommuner i Skåne. PO-Skåne har bildats av RSMH:s och Schizofreniförbundets lokalföreningar i Skåne.
- Personligt ombud Kronoberg driver verksamhet i Kronobergs län. Organisationen har bildats i samverkan mellan Kronobergs åtta kommuner och Region Kronoberg.
- Stiftelsen Bräcke Diakoni driver verksamhet i Göteborgs stad. Bräcke Diakoni drev också verksamhet i Uppsala kommun fram till sista oktober 2022. Därefter övergick verksamheten till Uppsala kommuns egen regi.
- Stiftelsen Parasoll i Sollentuna driver verksamhet med personligt ombud på uppdrag av sex kommuner i Stockholms län. Stiftelsens styrelse består av representanter för de föreningar inom RSMH och Schizofreniförbundet som finns i de kommuner som de arbetar i.
- Kamratstöd Gnosjö driver verksamhet i Jönköping.

Bilaga 2. Inrapporterade systembrister från verksamheter med personligt ombud

Under 2022 har det inrapporterats fler systembrister än tidigare år. För att inte redovisa varje enskild klients behov eller erfarenhet av dåligt bemötande redovisas de brister som flest länsstyrelser har rapporterat in.

I tabellerna 1 – 5 redovisas brister vid kontakt med hälso- och sjukvården, socialtjänsten, Arbetsförmedlingen, Försäkringskassan och övriga myndigheter.

Uppgifter från verksamheterna med personliga ombud rapporteras in via länsstyrelsen så det går inte att uttala sig om hur många verksamheter som har en viss brist eller hur vanligt förekommande en viss brist är. I de fall som det framgår att bristerna är omhändertagna och har lett till någon förbättring framgår även det.

Tabell 1. Brister i kontakten med hälso- och sjukvården

Antal länsstyrelser som rapporterar in liknade brist	Brister	Konsekvens för den enskilde/ åtgärder/resultat
Samtliga länsstyrelser	Tillgänglighetsbrister Brist på läkare, psykiatriker, kuratorer, sjuksköterskor med flera inom psykiatri, öppenvårdsmottagningar och primärvård.	Långa väntetider för utredning och behandling. Glapp i sjukskrivningar som drabbar klientens ekonomi vilket leder till fler besök hos IFO. Klienter hänvisas till PO av psykiatriern pga. att de inte kan erbjuda läkartid. Många klienter har en ständig oro för att inte hinna få en läkartid i tid för att kunna förlänga sin sjukskrivning. I vissa fall saknas öppenvård psykiatri i kommuner vilket leder till att klienter saknar stöd efter slutenvård. Resultat: Ett län har tagit fram vägledning till kuratorer om hur de kan vägleda/stödja målgruppen utan att hänvisa dem till ombuden. Ett annat län har lyft upp problemen med SIP via länsstyrelsen till Socialstyrelsen.
13 länsstyrelser	Brister i bemötande, kontinuitet och kompetens Ingen fast vårdkontakt Hyr läkare	Klienter möter nya läkare som inte känner till personens historik. Många klienter står utan en fast namngiven vårdkontakt (sjuksköterska eller läkare). Det försvårar för klienten att upprätthålla en regelbunden kontakt med öppenvårdspsykiatri och övrig vård vad gäller samtal, sjukskrivningar, medicinsk och psykosocial behandling.
16 länsstyrelser	Bristande samsyn mellan sjukvården och FK gällande underlag/beskrivning av klientens funktionsnivå.	Lång process och påverkar framför allt försörjningen.
2 länsstyrelser	Höga kostnader i samband med psykiatrisk slutenvård eller påminnelseavgifter för uteblivna besök.	Personer med diagnoser som kräver långa tider inom psykiatrisk slutenvård ska betala en patientavgift per dygn som inte omfattas av högkostnadsskydd vilket leder till att klienter blir skuldsatta och i värsta fall får skulder hos

		<p>Kronofogden. Kommunernas försörjningsstöd ersätter endast kostnader som omfattas av högkostnadsskyddet.</p> <p>Resultat: En klient har fått sina skulder avskrivna efter stöd från ombuden.</p>
7 länsstyrelser	Långa väntetider på neuropsykiatriska utredningar.	<p>Leder till att klienter inte får stöd och behandling vilket riskerar förvärra den psykiska ohälsan hos klienten.</p> <p>Åtgärder: Flera län har haft dialogmöten med regionerna rörande Neuropsykiatriska utredningsenheternas långa väntetider och konsekvenserna av detta.</p>
16 länsstyrelser	Brister som rör samverkan inom regionen mellan t.ex. somatikern och psykiatrin eller mellan psykiatrin och missbruksvården. Eller övergång från BUP och vuxenpsykiatrin.	Det här drabbar klienterna på olika sätt.

Källa: Länsstyrelserna 2022

Tabell 2. Brister i kontakten med socialtjänsten

Antal länsstyrelser	Orsak	Konsekvens för den enskilde
Samtliga länsstyrelser	<p>Digitaliseringen</p> <p>Brister i bemötande, kontinuitet och kompetens</p> <p>Inrättande av servicecenter</p>	<p>Personliga ombuden har haft informationsträffar med kontakt/servicecenter i vissa kommuner angående deras roll. Syftet har varit att öka kunskapen för personalen som arbetar där, att de får en förståelse för varför ombuden finns med i kontakten eller i samtalet så att klienterna får en snabbare kontakt till rätt person.</p> <p>Flera verksamheter har lyft att kommunen enbart har digitala möten vid ansökan om bistånd enligt SoL i stället för personliga möten och hembesök av biståndshandläggare.</p> <p>Resultat: En kommun har med detta i sin verksamhetsutvecklingsplan för biståndshandläggare om vikten med personliga besök och hembesök.</p>
Samtliga länsstyrelser	Svårt att få en god man	<p>Klienter som har behov av stöd för att få ordning på sin ekonomi blir lidande och hamnar i skulder och ekonomiska problem. Även om ansökan är godkänd finns det ibland ingen god man att tillgå på grund av brist på gode män. En anledning till ansökan om god man är att personen har svårigheter att söka samhällets stöd på egen hand. Klienterna som inte får en god man blir oftast kvar under längre perioder hos ombuden, vilket kan orsaka väntetider.</p> <p>Åtgärder: Personliga ombuden har skickat in skrivelser till Blekinge Tingsrätt, Överförmyndarmyndigheten för Karlskrona, Karlshamn och Ronneby samt Överförmyndaren i Sölvesborg och Olofström (återkoppling senast den 31 januari 2023).</p> <p>Resultat:</p>

		Flera kommuner har löst denna brist genom att de har anställt professionella gode män.
Samtliga länsstyrelser	<p>Brister i processer inom ekonomiskt bistånd</p> <p>Svåra ansökningsprocesser</p> <p>Otydliga avslagsbeslut</p>	Det tar lång tid att ansöka om ekonomiskt bistånd och många dokument ska bifogas, digitalt.
Samtliga länsstyrelser	<p>Boendestöd</p> <p>Långa handläggningstider i vissa kommuner för boendestöd (minst 6 månader)</p> <p>Istället för boendestöd får personen hemtjänst i vissa kommuner</p> <p>Boendestödjare har brister i kompetensen om psykiatriska och neuropsykiatriska funktionsnedsättningar</p>	<p>Boendestödet är inte anpassat efter den enskildes behov. Vid behov av boendestöd glöms det bort att uppmärksamma behovet av hjälp med post och bankärenden vilket leder till att räkningar inte blir betalda. Skillnader mellan kommunerna vad gäller beviljande av boendestöd. Insatsen bedöms utifrån diagnos och inte behov.</p> <p>Resultat:</p> <p>I en kommun har processledare för vård och omsorg tagit kontakt med ombuden och vill träffas för att få mer information om systembristerna. Processledaren informerade även om förändringar som är på gång inom verksamheten. Bland annat finns det inskrivet i verksamhetsplanen för 2023 att ett sammanhållet och kostnadsfritt boendestöd ska skapas och införas.</p>
Samtliga länsstyrelser	<p>Bostadsbrist</p> <p>Brister i vräkningsförebyggande arbetet</p> <p>Bostad först – följer inte metoden</p> <p>Brister i hemlöshetsarbetet med att underlätta för klienter att söka bostad</p>	<p>Flera kommuner tar upp att det råder bostadsbrist i kommunen. Klienter med låga inkomster (sjukersättning eller ekonomiskt bistånd) kan inte erbjudas ett stadigvarande boende på grund av höga boendekostnader.</p> <p>Vräkningsförebyggande arbetet i vissa kommuner brister, för att förhindra vräkning har personliga ombuden fått gå in och ta kontakt med hyresvärdar med flera.</p>

Källa: Länsstyrelserna återrapporter 2022.

Tabell 3. Brister på handläggarnivå/lokal nivå i kontakten med Arbetsförmedlingen (AF)

Antal länsstyrelser	Brister:	Åtgärder/resultat
Samtliga länsstyrelser	<p>Tillgänglighetsbrister</p> <p>- Reformering av AF har försvårat för klienterna att få anpassad tillgänglighet</p> <p>Digitaliseringen –</p> <p>Brister i bemötande, kontinuitet, kompetensbrister band handläggare</p> <p>Handlingsplaner på AF:s hemsida (med krav på hur många jobb som behöver sökas per månad) uppdateras på hemsidan utan att handläggarna på</p>	<p>Rapporterat in bristerna till ledningsgruppen, tagit kontakt med enskilda handläggare, skickat in synpunkter och klagomål till AF:s kundtjänst.</p> <p>Fyra PO-verksamheter i landet (PO Kronoberg, PO Skåne, PO Värmland, PO Örebro) har gjort gemensamma skrivelser till Arbetsmarknadsdepartementet och Arbetsförmedlingens Gd. Verksamhet för PO i Kronoberg har skickat en skrivelse till Arbetsförmedlingen.</p>

	AF informerar om vad som gäller.	
Fem länsstyrelser	Organisatoriska klyftor mellan AF och FK som resulterar i att personer avskrivs från AF utan att annan huvudman finns som mottagare.	Klienterna bollas runt, vilket leder till att det blir svårt med ekonomin med mera.
Fem länsstyrelser	Svårare för klienterna att få stöd av en SIUS-konsulent som ska ha en nära kontakt med klienten och aktivt stötta dem till att nå målet att kunna arbeta.	

Källa: Länsstyrelsernas åiterrapporter 2022.

Tabell 4. Brister på handläggarnivå/lokal nivå i kontakten med Försäkringskassan (FK)

Antal länsstyrelser	Brister	Åtgärder/resultat
Samtliga länsstyrelser	<p>Digitaliseringen</p> <p>FK gör återkommande bedömningar om att personer inte har rätt till ersättning eftersom det finns en arbetsförmåga. Detta trots att läkare, Arbetsförmedlingen och andra vård- och stödkontakter anser att arbetsförmåga saknas.</p> <p>Bristande samsyn mellan FK och sjukvården gällande underlag/beskrivningar av klientens funktionstillstånd.</p> <p>Bristande samverkan mellan AF och FK när deras regelsystem går in i varandra.</p> <p>Bristande eller otillräckliga informationsinsatser gällande hur medborgare kan skydda sin sjukpenningsgrundande inkomst (SGI).</p> <p>Komplicerade regelsystem vid bedömning av SGI.</p>	Ombuden i respektive län har rapporterat till enskilda kontor, och ledningsgrupper.

Källa: Länsstyrelsernas åiterrapporter 2022.

Tabell 5. Brister på handläggarnivå/lokal nivå i kontakten andra aktörer

Antal	Brister:	Åtgärder/resultat
Fyra länsstyrelser	Kronofogden - Brister i tillgänglighet, vägledning och service. Kronofogden räknar föräldrars omvårdnadsbidrag som en inkomst, vilket är ett bidrag som föräldrar till ett barn med funktionsnedsättning får. Bidraget ingår i utmätning av inkomst hos föräldrar som är berättigade till bidrag och barnen blir då direkt påverkade av föräldrarnas skuldsituation.	
En länsstyrelse	Skatteverket - Brister i tillgänglighet och vägledning och service för de som saknar legitimation.	
En länsstyrelse	Kriminalvården - Klienter skrivs ut från anstalt och saknar giltig legitimation. Detta gör att de inte kan söka akuta åtgärder via socialtjänsten och hänvisas till personliga ombuden.	PO har kontaktat Kriminalvården som är medvetna om bristerna och ska se över sina rutiner hur de kan informera om möjligheten att ansöka om permission för att skaffa legitimation.
En länsstyrelse	Övrig brist – Ojämnt då personer med ekonomiskt bistånd kan ansöka om ersättning för att skaffa digital utrustning, medan de med låg försörjning inte har råd att skaffa digital utrustning.	
Samtliga län	Överförmyndarnämnden - Brister i bemötande, kommunikation och långa väntetider	
En länsstyrelse	Pensionsmyndigheten – Brist i vägledning och service	

Källa: Länsstyrelserna återrapporter 2022.